

До разової спеціалізованої ради ДФ 71.831.004
Закладу вищої освіти
«Подільський державний університет»

Рецензія

**доктора сільськогосподарських наук, професора кафедри
садівництва і виноградарства
Овчарука Василя Івановича
на дисертаційну роботу
Грохольської Тетяни Миколаївни: «Оптимізація технології
вироснування шавлії мускатної в умовах Лісостепу західного»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
201 – Агрономія (20 Аграрні науки та продовольство), поданої до захисту
у разовій спеціалізованій раді
Закладу вищої освіти «Подільський державний університет»**

Актуальність теми дисертаційної роботи. В Україні ряд лікарських рослин є досить прибутковими і високорентабельними, проте площі, які вони займають наразі не значні. Останніми роками все ж зростає інтерес до малопоширених культур як у науковців, так і виробників. Серед причин, які стримують масове поширення лікарських і ефіроолійних культур, недостатньо інформації про ту чи іншу культуру, зокрема, біологічні особливості, особливості технології вирощування в конкретних ґрунтово-кліматичних умовах. Серед ефіроолійних культур, які заслуговують на увагу як в науковому аспекті, так і з точки зору рентабельності – шавлія мускатна.

Для умов Лісостепу західного шавлія мускатна – нетрадиційна культура, яка потребує вивчення щодо доцільності її впровадження в умовах зони та особливостей технології вирощування, тому обрана тема досліджень, безперечно є актуальною в конкретних ґрунтово-кліматичних умовах.

Наукова новизна результатів проведених досліджень та їх наукова обґрунтованість. В ґрунтово-кліматичних умовах Лісостепу західного України встановлено доцільність вирощування шавлії мускатної. Здобувачкою визначено оптимальний строк сівби культури за кращої норми висіву насіння. З метою вирощування шавлії на невеликих площах, авторкою

порушується питання впливу строку та схеми садіння. В дисертаційній визначено ряд показників шавлії мускатної (тривалість фаз росту і розвитку рослин, польова схожість, виживання рослин на кінець вегетації, біометричні показники, площа листкового апарату, урожайність, вміст та вихід олії) і встановлена їх залежність від факторів експерименту.

Практичне значення одержаних результатів. На основі отриманих експериментальних даних. На основі виконаних спостережень, обліків та аналізувань сформовано рекомендації для виробництва, з метою стимулювання аграріїв до розширення асортименту культур та отримання економічного ефекту.

Дослідження перевірку у виробничих умовах: ФГ «ВІКТОРІЯ-2018» Хмельницької обл., Кам'янець-Подільського р-ну на площі 3,5 га, ТОВ «РОДОВІД-ТСА» Хмельницької обл., Шепетівського р-ну на площі 4,25 га, ТОВ «АГРО-СЛАВА 2017» Хмельницької обл., Кам'янець-Подільського р-ну на площі 0,5 га, Прикарпатській державній сільськогосподарській дослідній станції Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН, м. Івано-Франківськ на площі 1,0 га.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертаційна робота містить 5 розділів, основної частини тексту – 124 сторінки. Містить анотації українською та англійською мовами, вступ, рекомендації виробництву, список використаних літературних джерел – 203 найменування та додатки. В роботі представлено 42 таблиці та 21 рисунок. Дисертаційна робота є завершеною науковою працею, відповідає спеціальності 201 – Агрономія, галузі знань 20 – Аграрні науки та продовольство та встановленим вимогам щодо структури і оформлення.

Розділ 1 «Поширення, значення та особливості вирощування шавлії мускатної в світі та в Україні» (огляд літератури) складається із трьох підрозділів, в яких подано стан поширення шавлії мускатної в світі та в Україні; аналізується ботаніко-екологічна характеристика культури;

представлено відомі агротехнічні та екологічні аспекти вирощування шавлії мускатної вплив агротехнічних та екологічних чинників на ріст, розвиток та формування продуктивності рослин. У висновку до розділу наводиться підсумок щодо стану вивченості питань та перспектив вирощування шавлії мускатної.

У розділі 2 «Грунтово-кліматичні, погодні умови, схема дослідів і методика досліджень» наведено характеристику ґрунтово-кліматичних та погодних умов в роки виконання досліджень. Показано схеми польових дослідів. Вказано обліки та аналізи, які застосовувались у досліді із вказанням методів та методик, використаних у роботі.

У розділі 3. «Ріст розвиток та продуктивність рослин шавлії мускатної залежно від строків сівби, норми висіву насіння та схеми садіння» розглянуто питання формування продуктивності рослин шавлії мускатної залежно від факторів експерименту. Визначено вплив строків сівби та норм висіву насіння на польову схожість, Встановлено, що оптимальним 95% був показник за весняного строку сівби нормою висіву насіння 8 кг/га.

Авторкою обґрунтовано доцільність застосування весняної сівби за норми висіву насіння 8 кг/га на формування оптимальної площі асиміляційної поверхні шавлії мускатної – в 35,5-37,0 тис. м²/га., що перевищило контрольний варіант на 3,6-0,8%.

Позитивну динаміку у зростанні площі листків рослин шавлії відмічено за весняного строку садіння за схемою 45×60 см.

Розділ 4. «Урожайність та якість сировини шавлії мускатної залежно від технологічних факторів» є основним розділом, що розкриває гіпотезу досліджуваних чинників. Дисертанткою встановлена залежність урожайності суцвіть від показників структури урожаю, погодно-кліматичних умов, фотосинтетичних показників. В роботі показано результати обліків урожайності суцвіть у перший та другий рік збирання сировини. Статистично підтверджено, що максимальна урожайність суцвіть 3,31–5,21 т/га була на за весняної сівби нормою висіву насіння 8 кг/га. Весняний строк

кореневищного розмноження та висаджування за схемою (45×60 см) забезпечили оптимальну урожайність суцвіть шавлії мускатної.

В розділі охарактеризовано якісні показники шавлії мускатної під впливом досліджуваних технологічних заходів. Умовний збір ефірної олії з суцвіть, який обраховувався з гектарної площі посіву максимальним 17,8 кг/га був на варіанті весняного строку сівби за норми висіву насіння 8 кг/га.

Розділ 5. «Економічна ефективність шавлії мускатної залежно від досліджуваних факторів» присвячений розрахункам економічної ефективності досліджуваних факторів за вирощування шавлії мускатної. Авторка рекомендує доцільність проведення весняної сівби нормою висіву насіння 8 кг/га, який забезпечив найбільший економічний ефект – рівень рентабельності 226,8%.

За розмноження кореневищами виробничі рівень рентабельності 62,9% був на варіанті вирощування рослин шавлії мускатної за весняного строку садіння схемою 45×60 см.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Наукові положення, висновки і рекомендації виробництву у науковій роботі були на досить високому науковому рівні, структуровані, логічно викладені. Основні положення висвітлені у 10 наукових працях, зокрема, чотирьох наукових статтях у фахових виданнях України (категорії «Б»), однієї наукової статті у закордонному виданні, та п'яти публікаціях у збірниках науково-практичних конференцій.

Оцінка рівня виконання наукового завдання та рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Тетяна Миколаївна Грохольська впродовж періоду виконання наукових досліджень та написання дисертаційної роботи на достатньо високому науковому та методичному рівні виконала усі завдання, передбачені планом досліджень та досягла поставленої мети досліджень.

Основні положення дисертаційної роботи викладені у чіткій логічній послідовності, містять наукову новизну та практичну цінність. Структура дисертаційної роботи, її зміст, висновки і рекомендації виробництву повністю відображають основні положення дисертації.

Дисертантка засвідчила високий рівень оволодіння загальноприйнятими методами наукових досліджень, які вдало застосувала при опрацюванні експериментальних даних.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. При рецензуванні дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації) та текстових запозичень не виявлено.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Дисертаційна робота Грохольської Тетяни Миколаївни виконана на достатньо високому рівні, має наукову новизну та практичну цінність, проте як і будь-яка наукова робота може бути предметом дискусій, містить неточності та побажання:

1. Авторка не наводить, де виконано аналіз грантових умов, на яких виконувались дослідження.

2. У висновках до розділу 2 авторка вказує, що «Експериментальні дослідження, які виконувались в умовах Лісостепу західного щодо вивчення елементів технології вирощування шавлії мускатної є сприятливими». У цьому розділі доречніше було акцентувати увагу на відповідності грантових умов та погодно-кліматичних біологічним вимогам шавлії мускатної, а вказаний висновок підходить до експериментального розділу.

3. У таблицях 3.2, 3.3 наводиться показник кількості рослин на 1 га, дані наведено у дробових числах, мабуть у даному випадку це не доречно.

4. При поданні таблиці 3.5 «Тривалість фаз росту і розвитку рослин шавлії мускатної залежно від різних строків та схем садіння» в шапці таблиці вказана фаза сходи і стоять прочерки, це логічно, проте цей стовпчик взагалі потрібно видалити з таблиці.

5. Окремі таблиці виходять за межі поля сторінки, їх слід було подати

12 шрифтом, це допускається.

6. У таблиці 4.16 «Умовний збір ефірної олії з листків шавлії мускатної, кг/га» досить строкаті дані, слід обґрунтувати чи спостерігалась якась тенденція щодо збору ефірної олії залежно від строків сівби.

Проте, вказані зауваження не впливають на суть наукового дослідження і не знижують цінності виконаної роботи, а носять рекомендаційний характер. Матеріал, що висвітлений в роботі є цілком обґрунтованим та викладений у чіткій послідовності.

Загальний висновок. З урахуванням вище вказаного, на нашу думку, дисертаційна робота Грохольської Тетяни Миколаївни, здобувачки третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти Закладу вищої освіти «Подільський державний університет» за темою: «Оптимізація елементів технології вирощування шавлії мускатної в умовах Лісостепу західного», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 – Агрономія (галузі знань 20 – Аграрні науки та продовольство) є завершеною кваліфікаційною науковою працею, відповідає вимогам, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та може бути представлена до захисту на разовій спеціалізованій раді, а її автор Грохольська Тетяна Миколаївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 201 – Агрономія.

Рецензент:

доктор сільськогосподарських наук,
професор кафедри садівництва і
виноградарства Закладу вищої освіти
«Подільський державний університет»

 Василь ОВЧАРУК

Учений секретар ЗВО «ПДУ»
кандидат сільськогосподарських наук, доцент

 Олена КОБЕРНЮК

«7» грудня 2023 року